

на економічну ефективність HR-діяльності і як результат – автоматизація кадрового діловодства, документообігу, підбору персоналу, оцінки персоналу, формування кадрового резерву та забезпечення дистанційного навчання для отримання певних навичок, сприяють підвищенню рівня професійної компетенції персоналу організації, удосконалюючи тим самим її кадрову політику.

Загалом, автоматизація інформаційних потоків складається зі збільшення показників і результатів фінансово-господарської діяльності підприємства в зв'язку з отриманням своєчасної та якісної інформації, спрямованої на прийняття вірного і точного управлінського рішення. На сьогоднішній день при рівні розвитку сучасних технологій пов'язаних з інформаційними потоками і управлінням підприємством є перспективним впроваджувати в свою діяльність обчислювальну техніку та інформаційні системи нового покоління, які забезпечують точну і велику обробку даних з автоматизованих робочих місць, локальних мереж і професійних структур підтримки для прийняття рішення.

Список використаних джерел

1. SAP в Україні – Історії клієнтів. URL: <https://www.sap.com/ukraine/about/customer-stories.html>.
2. Голіонко Н. Г. Інформаційна інфраструктура системи менеджменту знань на підприємстві. Стратегічне управління знаннями підприємства: монографія. Київ: КНЕУ, 2014. С. 316-324.

*Резнікова Наталія Володимирівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри світового господарства і
міжнародних економічних відносин,
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ЕКОНОМІЧНИЙ НАЦІОНАЛІЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИКИ «ЕРИ ПОПУЛІЗМУ»

Торговельний протекціонізм та скептицизм до багатосторонніх організацій та домовленостей посилилися як в розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються. У передових економіках найбільші зрушення були спрямовані на обмеження імміграції та торгівлі, а також на використання інструментів макроекономічного популізму. У країнах, що розвиваються, найбільші переваги були спрямовані на промислову політику, яка сприяла конкретним секторам, макроекономічному популізму та промисловій концентрації. Якщо станом на 2018 рік пріоритети економічної політики в економіках, що розвиваються, були більш націоналістичними та менш ліберальними, ніж у передових країнах, то

вже у 2019 році цей розрив зменшився. Праві партії, як правило, є більш націоналістичними, ніж ліві, у сферах імміграційних обмежень, обмежень прямих іноземних інвестицій та антимультилатералізму, але суттєвої відмінності щодо торговельного протекціонізму немає.

У назві 25-ої доповіді Global Trade Alert «Going It Alone? Trade Policy After Three Years of Populism» [5], присвяченій дослідженню особливостей реалізації торговельної політики провідних країн та країн, що розвиваються, також вживається термін «популізм». Ера популізму, на переконання упорядників доповіді, тривала від січня 2017 року, тобто місяця, коли запрацювала адміністрація Дональда Трампа, і до 15 листопада 2019 року (коли припинилось збирання даних про зміни торговельної політики для цього звіту). Відтак мова про завершення «ери популізму» не йде, а виключно окреслюються хронологічні рамки дослідження, в якому аналіз торговельних суперечок між Китаєм і США було доповнено результатами емпіричного оцінювання тенденцій торговельної політики у всьому світі.

Слід наголосити, що у згадуваній доповіді не робиться припущень про те, що протягом ери популізму зміни в торговельній політиці інших урядів були лише реакцією на політику президента Д. Трампа «Америка перш за все» (англ. «President Trump's America First policies»). Випадки заходів у відповідь на підвищення тарифів з боку США останніми роками напевно були, але в нинішні часи можуть спрацювати більш тонкі механізми для поширення політики від одного уряду до іншого. Відповіді країн на протекціонізм напевно різнитимуться, що вимагає комплексного підходу до відстеження змін торговельної політики протягом «ери популізму». База даних, використана при підготовці цього звіту, призначена для моніторингу змін політики і охоплює всі форми транскордонної торгівлі, які мають місце в ХХІ столітті. Цей звіт ґрунтується на інформації про понад 6750 державних втручань, які вплинули на міжнародну торгівлю – як сприяючи іноземним комерційним інтересам, так і зашкодивши їм – і були здійснені, починаючи з 1 січня 2017 року.

Основні результати цього звіту засвідчують, що протягом «ери популізму» уряди всього світу запровадили 2723 нових викривлень торгівлі, які до листопада 2019 року в сукупності викривили 40% світової торгівлі. На Китай та США припадає «тільки» 23% нових викривлень торгівлі, запроваджених урядами. Якщо рахувати ЄС як єдине ціле, уряди 15 країн запровадили політичні заходи, які протягом вказаного періоду викривили торгівлю на суму понад 10 млрд. дол. США у 73 випадках. На торговельні війни президента Д. Трампа і реакцію на них з боку інших країн припало «тільки» 15 випадків протекціонізму. Застосування протекціонізму прискорилось у 2018 і 2019 роках. У 2017 році урядами було в сукупності запроваджено 625 додаткових викривлень торгівлі. Такий сукупний новий протекціонізм підстрибнув до 1050 випадків у 2018 році та 1048 в 2019 році. Знадобився час, щоб риторика «ми-проти-них» перетворилась на дію.

Якщо враховувати тривалість заходів, то до листопада 2019 року 2,1% світової торгівлі зазнало впливу підвищень тарифів, запроваджених з 1 січня

2017 року, які були спрямовані на одну країну. Всі збільшення тарифів протягом «ери популізму» охоплюють 5,8% світової торгівлі, і це ще «дрібниця» при порівнянні з частками світової торгівлі, яка підпала під вплив субсидій. Фірми, які складають конкуренцію імпорту та користуються щедрістю держави, охоплюють 9,2% світової торгівлі. До листопада 2019 частка світової торгівлі, на якій позначились державні експортні стимули, стала ще більше (28% світової торгівлі).

Експорт «Великої двадцятки» є менш уразливим до реформ і викривлень торгівлі, здійснених ЄС, ніж до аналогічних заходів, здійснених Китаєм і США. Частка експорту Франції, який конкурує з субсидованими суперниками, зросла на 7%. Загалом частка експорту Франції, який стикається з будь-якими викривленнями торгівлі за кордоном, зросла на 4%. Частка експорту Італії та Німеччини, який конкурує із «субсидованими» суперниками, зросла відповідно на 5% і 6%, а частка експорту, який на третіх ринках конкурує з суперниками, що користуються державними експортними стимулами, зросла на 4% і 5%.

Частка експорту Індії, який стикається з підвищеннями тарифів, зросла на майже 8%. До початку 2019 року менше чверті експорту Індії вільно торгувалося за кордоном. Частка експорту Японії, який конкурує на третіх ринках із суперниками, що користуються державними експортними стимулами, зросла на майже 6%. Частка експорту Японії, який стикається з підвищеннями тарифів, зросла на майже 4%. До початку 2019 року менше 20% експорту Японії вільно торгувались за кордоном.

За іншими країнами ситуація ще більш вражає. Так, до початку 2019 року вільно торгувались за кордоном: менше 7% експорту Мексики; менше 15% експорту Південної Кореї; менше чверті експорту Туреччини; менше однієї п'ятої експорту США. Хоча переважною тенденцією є посилення викривлень торгівлі, при аналізі секторів, продукція яких активно торгується, не можна не враховувати скорочень тарифів.

В такій динамічній галузі як швейна промисловість частка експорту, який конкурує із суперниками, що користуються державними податковими пільгами та іншими експортними стимулами, зросла на майже 7%. В цьому секторі, обсяг торгівлі якого в 2018 році склав 420 млрд. дол. США, частка експорту, який стикається з підвищеннями тарифів, зросла на 8%. Протекціонізм посилюється так, що до початку 2019 року менше 12% експорту цього сектору не підпадали під викривлення торгівлі. В шкіряній та взуттєвій промисловості підвищення тарифів протягом «ери популізму» охопило додаткові 6 % галузевої торгівлі, і лише 13% транскордонної торгівлі шкіряною продукцією та взуттям були справді «вільними» від впливу урядових політик [5].

Скорочення державами тарифів на імпорт машинобудівної продукції загального призначення позитивно вплинули на обсяг експорту, еквівалентний 7% глобальної торгівлі цієї галузі (яка в 2018 році склала 974 млрд. дол. США). Утім розширення субсидій для фірм, які конкурують з експортерами, протягом «ери популізму» зачепили 5% галузевої торгівлі. Більш щедрі державні стимули експортерам викривлювали 4% галузевої торгівлі. Підвищення тарифів у цій галузі вплинуло на 1,5% галузевої торгівлі. До початку 2019

року з викривленнями не стикались менше 15% глобальної торгівлі машинобудівною продукцією загального призначення.

Спецтехніка – галузь, обсяги торгівлі якої в 2018 році склали 766 млрд. дол. США, протягом «ери популізму» була об'єктом неоднорідної політики. З одного боку, 9% торгівлі цієї галузі зазнали сприятливого впливу від скорочень тарифів. З іншого боку, протекціонізм у цій галузі зріс так, що в 2019 році з викривленнями не стикалась приблизно одна чверть торгівлі спецтехнікою. В електротехнічній галузі, де сукупна вартість глобальної торгівлі в 2018 році склала 757 млрд. дол. США, підвищення тарифів вплинули на 6% транскордонної торгівлі. Підвищення субсидій фірмам, що конкурують з імпортом, викривило ще 3% галузевої торгівлі при тому, що скорочення тарифів позначилось лише на 8% галузевої торгівлі. До початку 2019 року протекціонізм у цій галузі сягнув такого рівня, що з викривленнями не стикалось менше 15% торгівлі електротехнікою.

Загалом, торгівля комунікаційним обладнанням в «еру популізму» стала більш викривленою. Скорочення тарифів зачепило 12% сукупної галузевої торгівлі, яка в 2018 році склала 1,543 трлн. дол. США. Але такий самий обсяг торгівлі комунікаційним обладнанням постраждав від підвищених тарифів, запроваджених протягом 2017-2019 рр. І, врешті-решт, 5% галузевої торгівлі було викривлено новими або підвищеними державними експортними стимулами. А частка галузевої торгівлі, яка конкурує з субсидованими суперниками, зросла за цей же період на 3%, перевершивши в 2019 році позначку в 50%.

В транспортному обладнанні – галузі, де сукупна вартість торгівлі в 2018 році склала 1.734 трлн. дол. США, що відповідає 9,9% глобальної торгівлі, в «еру популізму» значно розширилась торгівля, викривлена субсидіями. Частка галузевої торгівлі, яка конкурувала із субсидованими суперниками, зросла на майже 14%. Частка торгівлі транспортним обладнанням за участю експортерів, які отримували субсидії для ведення торгівлі на третіх ринках, зросла на 5%. А частка галузевої торгівлі, яка стикалась з підвищеннями тарифів, зросла на 3%. Таким чином, в 2019 році на умовах вільної конкуренції відбувалось менше однієї чверті глобальної торгівлі транспортним обладнанням.

Список використаних джерел

1. Панченко В. Глобальні виміри неопротекціонізму: теорія і практика. Київ: Аграр Медіа Груп, 2018. 618 с.
2. Панченко В. Г., Резнікова Н. В. Політика економічного націоналізму: від витоків до нових варіацій економічного патріотизму. *Економіка і держава*. 2017. №8. С. 4-8.
3. Панченко В. Г., Резнікова Н. В. Від протекціонізму до неопротекціонізму: нові виміри регулювання в умовах лібералізації. *Міжнародна економічна політика*. 2017. №2 (27). С. 95-117.

4. Panchenko V., Bulatova O., Reznikova N. (2018). The Policy of Economic Nationalism: from Origins to New Variations of Economic Patriotism. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4. pp. 274-281.

5. Evenett S. J., Fritz J. Going It Alone? Trade policy after Three Years of Populism. (2019). Retrieved from: <https://www.globaltradealert.org/reports/48>.

Рубцова Марина Юріївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу,
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПОЛІТИКА РЕГУЛЯТОРНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ КНР ЯК ПРОЯВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРАГМАТИЗМУ

Китай дедалі активніше вдається до використання потенціалу регуляторної конкуренції. Така політика стимулювання економічної активності, а також інноваційного розвитку, що в підсумку має на меті досягнення експансіоністських цілей, базується як на використанні потенціалу державних закупівель, так і нормативної конкуренції, що базується на впровадженні національних стандартів. Н. Резнікова, О. Івашенко та Р. Зварич наголошують, що, з одного боку, інвестиційна експансія супроводжується притоком затребуваних інвестицій та може прискорити розповсюдження технологій, ноу-хау управління та найкращих практик; з іншого боку, змагання за залучення прямих іноземних інвестицій може призвести до конкурентного зниження екологічних та соціальних стандартів, або до імплементації т.зв. «політики гонки по низхідній» (Race to the Bottom). На прикладі аналізу міжнародної економічної політики Китаю ними було виокремлено такі види експансії в міжнародній економічній політиці Китаю, як: торговельну, кредитну, інвестиційну, фінансову, інфраструктурну, технологічну [1-4]. Таку регуляторну політику О. Булатова, В. Панченко та Н. Резнікова відносять до проявів економічного патріотизму [5].

Китай підтримує широкий набір обмежень державних закупівель для сприяння заміщенню імпорту та інновацій продукцією внутрішнього виробництва, що відповідає засадам реалізації інноваційної моделі розвитку [6] або інвестиційного прагматизму [7]. Китай не є учасницею багатосторонньої Угоди про державні закупівлі в рамках СОТ, а ринок державних закупівель залишається в значній мірі закритим. Зокрема, нормативні вказівки щодо інтегральних мікросхем вимагають створення науково-дослідних та науково-дослідних робіт, а також виробничих та діючих центрів безпосередньо у Китаї. Одним із мотивів придбання Китаєм американських компаній є захоплення їхніх науково-дослідних установ.

Окремо слід наголосити на розробці внутрішніх стандартів, які відхиляються від міжнародних норм. Так, Китай вдається до формування